

FORESTIERA FELTRINELLI SIBIU, IMPORTANTĂ SOCIETATE CU PARTICIPARE ITALIANĂ DIN INDUSTRIA FORESTIERĂ ROMÂNEASCĂ (1919-1939).

Anca BOCA STÂNGACIU

Capitalul italian a fost prezent în economia românească dintre cele două războaie cu precădere prin instituții bancare, instituții care au procedat la desfășurarea de activități tipic bancare, dar mai cu seamă la finanțări și investiții industriale. Cea mai consistentă participare a capitalului italian în structuri financiar-industriale românești a fost reprezentată de către Banca Commerciale Italiana, Milano¹. Prezența Băncii Commerciale Italiana în economia românească s-a făcut într-o măsură mult mai mică sub formă de capital italian pur, majoritatea investițiilor (participațiuni, finanțări, creditări) îmbrăcînd forma capitalului mixt, prin intermediul afiliatei sale române, Banca Commerciale Italiana e Romena, București².

Cel mai important exemplu de implicare investiționară a capitalului italian atît prin amploare cît și prin consistență s-a înregistrat în industria forestieră, unde Banca Commerciale Italiana și creația acesteia Foresta Milano S.A. au deținut prin filiala sa în România, Foresta Română, poziții-cheie. O contribuție participatională semnificativă în domeniul forestier românesc a avut-o de asemenea Credito Italiano Milano prin Forestiera Feltrinelli, Fiume.

Credito Italiano, Milano și-a făcut simțită prezența în Europa Central-Orientală prin acțiunile bancare inițiate în Albania, Cehoslovacia, Austria și România. Printre cele mai importante participări industriale s-a numărat prezența la Banca di Credito Italo-Viennese, la Tiroler Hauptbank din Innsbruck, la Ziwnostanska Banca și Boehmische Escompte Bank din Praga. De asemenea, în Albania, Credito Italiano a contribuit alături de Banca Commerciale Italiana și Banco di Roma la susținerea constituirii Băncii Naționale a Albaniei realizată în 2 septembrie 1925³. În România, Credito Italiano a fost prezentă în sistemul bancar, prin cointeresarea la Banca Generală a Țării Românești, București (1919-1921) și așa cum s-a arătat deja, în sectorul forestier prin participarea la societatea Forestiera Feltrinelli Tălmăciu.

Astfel, la 20 noiembrie 1906 a fost înființată în Fiume, din inițiativa acestei bănci italiene, Societatea pe acțiuni Italo-Ungară pentru Industria Forestieră. Din anul 1919, societatea forestieră din Fiume își va

¹ Banca Commerciale Italiana, numită de către contemporani Comit, a fost fondată pe 10 octombrie 1894 la Milano, ca societate pe acțiuni cu un capital social de 20 milioane lire, în perspectiva ridicării la 50 milioane lire. Banca se constituia în cadrul unui sistem bancar care decurgea din tradiția celebrelor bănci florentine, genoveze și venețiene, dominante ale scenei capitaliste europene din secolele XIII-XV. Banca Commerciale Italiana s-a dezvoltat mult în afara spațiului italian, devenind în foarte scurt timp de la constituire, o bancă cu spirit universal, cu vocație și deschidere internațională, interesată de o profundă expansiune bancară în exterior. Debutul acestei expansiuni externe s-a făcut prin crearea în anul 1906 a Băncii Commerciale Italo-Brasiliano di San Paolo, pentru ca în perioada anilor 1918-1928, acest fenomen să caute o amploare deosebită prin crearea unui număr însemnat de filiale și afiliate în diferite spații ale lumii (Europa, Africa, America de Nord, America Latină).

² Banca Comercială Italiană și Română, în varianta italiană Banca Commerciale Italiana e Romena, iar în cea franceză Banque Commerciale Italienne et Roumaine, numită pe scurt Romcomit, a apărut din inițiativa Băncii Commerciale Italiana, urmare a investițiilor acesteia de capital și a înglobării Băncii Rubinstein ca parte română în viitoarea bancă. Banca Commerciale Italiana e Romena s-a constituit conform prevederilor actului constitutiv și statutelor elaborate la 28 iulie 1920 ca și societate pe acțiuni italo-română cu un capital social de 50 milioane lei, împărțit în 100.000 acțiuni a 500 de lei. Scopul băncii era acela de a „face atît pentru propriul său cont, cît și pentru contul altora în România și în străinătate, toate operațiunile de bancă, comerciale, financiare și industriale”, *Monitorul oficial*, București, 1920, nr. 103, p. 3692.

³ Roberto Di Quirico, *Il sistema Comit. Strategie e strutture dell'attività estera della Banca Commerciale Italiana negli anni venti*. Tesi di laurea, Università di Pisa, anno acc. 1992-1993, p. 81-83.

schimba denumirea în Societatea anonimă pentru Industria Forestieră, iar din anul 1924 în Societatea anonimă Forestiera Feltrinelli⁴. Artizanii acestei societăți au fost milanezii Giuseppe și Carlo Feltrinelli, care s-au și constituit de altfel în managerii firmei. Conform statutului, comitetul de supraveghere al firmei a fost format din Giacomo Feltrinelli, Giuseppe Battitari și dr. Oscar Charman iar partea administrativă și tehnică a fost asigurată de către Giacomo Garzoni⁵. Din septembrie 1926, Societatea anonimă Forestiera Feltrinelli, cu sediul central în Fiume⁶ își va constitui un sediu secundar în București, denumirea reprezentanței pentru România fiind Societatea anonimă Forestiera Feltrinelli Tâlmăciu (activitatea firmei s-a derulat mai cu seamă în zona localității Tâlmăciu)⁷.

Consiliul de Administrație al Forestierei Feltrinelli, Fiume ales de către Adunarea Generală a fost format inițial din Carlo, Antonio și Giacomo Feltrinelli, Carlo Orsi și inginer Camillo Parisini, toți cu domiciliul la Milano⁸. Acționarii principali ai societății forestiere au fost ofițer Carlo Feltrinelli, deținător a 2.000 acțiuni, doctor Antonio Feltrinelli, respectiv Giacomo Feltrinelli deținători fiecare a câte 1.000 acțiuni. Cel mai activ în activitatea managerială a societății Feltrinelli s-a dovedit președintele acesteia Carlo Feltrinelli, președinte de asemenea la două bănci milaneze: Credito Italiano și Banca Unione. Într-adevăr, atribuțiile sale conferite prin statut i-au asigurat rolul primordial în structura managerială a societății Feltrinelli: analizarea bilanțului societății, propunerea repartizării beneficiului, plata dividendelor, numirea directorilor etc. Până în perioada crizei economice, cenzorii societății au fost Camillo Parisini și I. Mangiagalli, iar secretar Bruno Franceschetti, așa cum rezultă din tabelul de mai jos:

Tabel nr. 1. Componența Consiliului de Administrație al Forestierei Feltrinelli, Fiume între anii 1926-1936⁹.

Anii	1926	1931	1936
Președinte	ofițer Carlo Feltrinelli	Carlo Feltrinelli	Carlo Feltrinelli
Consilieri	Carlo Feltrinelli, dr. Antonio Feltrinelli, Giacomo Feltrinelli, Carlo Orsi, Camillo Parisini.	Carlo Feltrinelli, Antonio Feltrinelli, Giacomo Feltrinelli, Carlo Orsi, Camillo Parisini.	Antonio Feltrinelli, Camillo Parisini, Dino Cardareli.
Director tehnico-administrativ	Giacomo Garzoni.		
Administrator delegat	Camillo Parisini.	Camillo Parisini.	Camillo Parisini.
Cenzori	Camilo Parisini, Vittorio Mangiagalli.	Dino Cardareli, dr. Bruno Franceschetti.	
Secretar	dr. Bruno Franceschetti	dr. Dino Cardareli.	Dino Cardareli.
Director pentru România	Rudolf Sigel.	Carlo Festner	Carlo Festner

⁴ Societatea forestieră din Fiume i-a avut ca și fondatori pe: Giuseppe și Carlo Feltrinelli din Milano (1.000 și respectiv 1.250 acțiuni), Evaristo Chiarelli din Triest (145 acțiuni), Giuseppe Battitari din Triest (145 acțiuni), Aurelio Figatner din Fiume (145 acțiuni), Giuseppe Scarpa din Fiume și dr. Oscar Charmant din Budapesta (5 acțiuni), Arhivele Naționale, Direcția Județeană Sibiu, Sibiu (ANDJS), fond Societatea Forestiera Feltrinelli Sibiu, f. 2.

⁵ *Monitorul oficial*, București, 17 nov. 1926, nr. 205, p. 1769.

⁶ În perioada celui de-al doilea război mondial, mai exact după 1940 sediul central al societății Feltrinelli din Italia a fost mutat din Fiume la Milano unde s-au ținut atât adunările generale cât și ședințele consiliului de administrație.

⁷ ANDJS, fond Societatea Forestiera Feltrinelli Sibiu, f. 1.

⁸ Atribuțiile esențiale ale Adunării Generale ale Forestierei Feltrinelli au fost pe lângă alegerea consiliului de administrație, votarea bilanțului împreună cu contul de profit și pierderi și repartizarea beneficiului societății, *Ibidem*, f. 28.

⁹ *Ibidem*, f. 2, 20, 42, 50, 39, 63-65.

Capitalul social al Forestierei Feltrinelli, Fiume, în întregime italian, a fost la constituire de 15 milioane lire italiene (echivalentul a 121.075.000 lei) repartizat în 75.000 acțiuni, în valoare nominală de 200 lire italiene fiecare¹⁰. Acțiunile urmau să fie eliberate la purtător cu posibilitatea convertirii acestora, la cererea acționarilor, în acțiuni nominative.

Societatea anonimă Forestiera Feltrinelli, Tâlmaciu, în limba italiană Società Anonima Forestale Feltrinelli a fost creată cu scopul „cumpărării de păduri, instalării de fierăstraie, producției și comerțului lemnului”¹¹. Reprezentanța, a cărei activitate s-a desfășurat pe baza autorizației de funcționare din 14 septembrie 1926, și-a avut sediul la București (între anii 1926-1936) și Sibiu (după anul 1936). Ca formă organizatorică, societatea în discuție și-a creat două sucursale: la Brăila și Tâlmaciu (lângă Sibiu). Capitalul investit de către capitaliștii italieni în societatea din România a fost de 5 milioane lei¹².

Fiind o reprezentanță a societății forestiere din Fiume, Forestiera Feltrinelli, Tâlmaciu a depins direct pe linie de administrație și gestiune de sediul central italian; mai mult exista un singur consiliu de administrație, acela al Forestierei Feltrinelli, Fiume, constituit în totalitate din acționari italieni. De asemenea, directorul acestei reprezentanțe a fost desemnat de către președintele Forestierei Feltrinelli (Carlo Feltrinelli) în persoana unui om de afaceri italian (până în 1931 Rudolf Siger și ulterior Carlo Festner). Ca împuternicit administrativ legal al societății Feltrinelli (pentru România), acesta „avea dreptul de a angaja funcționari și de a-i destitui, de a încheia contracte de închiriere, de a cumpăra și vinde mărfuri, mașini și materiale, [...] de a fixa prețurile acestora, de a încheia tranzacții în numele societății”¹³ etc. În domeniul financiar, directorul sucursalelor din România „avea dreptul de a ceda creanțe, de a încheia contracte de cont curent sau de a emite ori gira cecuri bancare”¹⁴. De asemenea, în atribuțiile sale intra și dreptul de a retrage depozite de bani și titluri de la particulari, bănci sau alte instituții comerciale¹⁵.

Din perspectiva caracteristicilor de exploatare, producție și comerț ale societății Forestiera Feltrinelli, Tâlmaciu se impun câteva precizări. Mai întâi, trebuie spus faptul că principala activitate a societății a fost aceea de exploatare a materialului lemnos din zona Sibiului. Cele mai importante păduri din perimetrul Sibiului au fost cele de pe Valea Lotrului și Valea Sadului. Trebuie menționat aici faptul că pădurile din zona Văii Lotrului, expropriate de la Universitatea Săsească, au aparținut în perioada interbelică statului român¹⁶. În virtutea unei înțelegeri încheiate cu statul, Forestiera Feltrinelli avea dreptul la exploatarea și ridicarea lemnului din spațiul forestier respectiv¹⁷. Ulterior, la zona forestieră Sibiu s-au mai adăugat spațiile de exploatare lemnoasă din zona Brezoi, Vâlcea.

Pentru exploatarea pădurilor deținute în zona Sibiului, societatea a dispus de un funicular pe Valea Sadului, de o cale ferată forestieră în același perimetru, de asemenea de 3 locomotive și 350 de vagoane¹⁸. Tipul de lemn exportat de către Forestiera Feltrinelli a fost bradul tăiat în butuci, scos cel mai adesea din țară pe cale navigabilă, prin punctul Oltenița.

În domeniul semifabricației și al fabricației, cel mai important punct al Forestierei Feltrinelli a fost centrul de la Tâlmaciu, Sibiu unde a funcționat o fabrică de cherestea și una de mobilă. Fabrica de cherestea de la Tâlmaciu, cea mai mare fabrică de acest tip din țară, s-a remarcat printr-o amplă activitate productivă, reușind să producă anual, la o capacitate tehnologică de 27 gatere, peste 90.000 metri cubi scânduri de diferite dimensiuni, 10.000 metri cubi cioplitori și lemn de foc¹⁹. Ca și potențial uman, fabrica a folosit în anul 1927 de pildă, 2.300 de muncitori²⁰.

În activitatea de comercializare și valorificare a materialului lemnos semifabricat sau fabricat de către societatea Forestiera Feltrinelli, Tâlmaciu, un rol important l-a avut filiala acestei a de la Brăila.

¹⁰ *Ibidem*, f. 63-65.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, f. 1.

¹³ *Ibidem*, f. 39-41.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Statistica pădurilor din România*, partea I, Pădurile statului, 1924, p. 248, 254, 258.

¹⁷ ANDJS, fond Societatea Forestiera Feltrinelli Sibiu, f. 77, 83.

¹⁸ ANSC, fond Uniunea Generală a Industriașilor din România, d. 62/1920-1926, f. 83.

¹⁹ *Ibidem*, f. 84-85, *Indicatorul industriei românești*, București, 1927, p. 239.

²⁰ *Indicatorul industriei românești*, București, 1927, p. 239.

În ansamblul deceniului al treilea, Forestiera Feltrinelli, Tâlmaciu a fost o societate cu o evoluție pozitivă, beneficiul său crescând de pildă, de la 956.035 lei în anul 1923, la 2.705.489 lei în 1924 și respectiv 9.242.678 lei în 1925²¹. Criza generală din industria forestieră europeană, datorată reducerii cererilor de material lemnos, a făcut ca în 1926 beneficiul acesteia să scadă la 8.607.576 lei²².

Pe linie de finanțare, societatea Forestiera Feltrinelli, Fiume s-a bazat pe creditarea obținută în primul rând de la Credito Italiano, Milano și Gualino. Băncile Unione, Italo-Wiener Creditbank sau Landesbank für Bosnien und Hercegovina cu care s-au aflat în legătură frații Feltrinelli au constituit alte culoare de finanțare. Forestiera Feltrinelli, Tâlmaciu a colaborat, este adevărat într-o măsură mult mai mică și cu o altă bancă cu capital italian: Banca Commerciale Italiana e Romena. Această bancă nu a avut însă în sfera sa de interes investiționar societatea Forestiera Feltrinelli, fapt pentru care a acordat societății forestiere în discuție, credite cu dobânzi foarte mari.

Astfel, între anii 1926-1929 dobânzile percepute de Romcomit pentru creditele de scont acordate societății Forestiera Feltrinelli, Tâlmaciu s-au situat între 15½-17% plus comision²³, iar cele în cont curent creditor între 16-18%²⁴, adică mult mai mari comparativ cu dobânzile în cont curent de până la 5% fixate de aceeași bancă întreprinderilor forestiere aflate în sfera sa de interes (grupul Foresta Română). În genere, creditele în cont curent creditor acordate de banca italo-română societății Forestiera Feltrinelli, au vizat Fabrica de mobilă, Tâlmaciu.

Datorită regimului mai puțin favorabil de creditare, societatea Feltrinelli a emis în nenumărate rânduri către Romcomit cereri de reducere a dobânzilor²⁵. Mai mult, din analiza fenomenului creditorial se poate constata faptul că Forestiera Feltrinelli a dorit să-și păstreze o relativă independență financiară față de Romcomit. Răspunsul categoric al societății Feltrinelli la solicitările băncii italo-române privind eventuala „concentrare pe lângă Banca Commerciale Italiana e Romena a tuturor operațiunilor [sale] de bancă și a celor în devize”, solicitări considerate „inacceptabile” de către societatea forestieră, sunt un exemplu relevant în acest sens²⁶.

Prin intermediul scrisorilor de garanție, Romcomit a creditat societatea Forestiera Feltrinelli, efectuând plăți către Ministerul român al Agriculturii și Domeniilor sau Departamentul Casei Pădurilor cu care firma forestieră a colaborat adesea²⁷. Mai exact, scrisorile de garanție au echivalat cu un împrumut pe care societatea Forestiera Feltrinelli l-a contractat la banca italo-română, în vederea plății materialului lemnos exploatat din pădurile aflate în proprietatea statului român (Valea Lotrului). Trebuie precizat faptul că uneori scrisorile de garanție directă eliberate de către Romcomit către acest minister au fost dublate de garanția Forestierei Feltrinelli din Fiume (*lettera di contragaranzia*), firma italiană constituindu-se astfel în garant al reprezentanței române pe lângă Romcomit²⁸.

Colaborarea dintre societatea Forestiera Feltrinelli, Tâlmaciu și Romcomit s-a realizat deci sub forma creditelor în cont curent, a creditelor de scont și a scrisorilor de garanție. Persoana de contact a fost Giacomo Garzoni, director tehnic al societății Forestiera Feltrinelli și procurist la Romcomit sau adjunctul acestuia Guido De Portada.

²¹ *Statistica societăților pe acțiuni din România*, București, 1924, p. 287, 1925, p. 495, 1926, p. 383.

²² *Idem*, 1927, p. 379.

²³ ANFMB, fond BCIR, d. 3423/1924, f. 15, 57.

²⁴ *Ibidem*, f. 13, 14.

²⁵ *Ibidem*, f. 106.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ În scrisoarea societății Forestiera Feltrinelli, Tâlmaciu adresată Băncii Commerciale Italiana e Romena, Departamentul Secretariat Credite din 19 aprilie 1928, se arată faptul că referitor la discuțiile dintre G. Garzoni și L. Heilpern (de la Romcomit), firma Feltrinelli solicită băncii italo-române eliberarea unei scrisori de garanție către Ministerul Agriculturii și Domeniilor cu următorul conținut: „Prin aceasta garantăm până la suma de 6.800.000 lei către Ministerul Agriculturii și Domeniilor – Casa Pădurilor, din prețul a 50.000 metri cubi lemne de esență rășinoasă, aflați tăiați în butuci în pădurea statului de pe Valea Lotrului/ județul Sibiu/, pe care dv. autorizați Societatea Anonimă Forestiera Feltrinelli să ridice [...]. Cu toată stima Banca Commerciale Italiana e Romena, sediul București”. În răspunsul Băncii Commerciale Italiana e Romena formulat către Ministerul Agriculturii și Domeniilor, din 22 mai 1928 se arată că: „la cererea Societății Anonime Forestiera Feltrinelli avem onoarea să vă comunicăm prin prezenta că scrisoarea noastră de garanție din 19 aprilie 1928 este semnată de către domnii E. Brunelli și L. Heilpern, îndreptățiți a semna pentru Bancă [...]. Vă mai comunicăm prin prezenta că scrisoarea de garanție mai sus menționată este dată în urma unui împrumut pe care Societatea Anonimă Forestiera Feltrinelli l-a contractat la subscrisa Bancă”, *Ibidem*, f. 83, 91.

²⁸ *Ibidem*, f. 69-70.

În concluzie se poate afirma faptul că Banca Credito Italiano, a doua bancă italiană cu participare în exterior ca importanță (după Banca Commerciale Italiana Milano), a avut o prezență mai modestă în domeniul bancar (Banca Generală a Țării Românești), respectiv una mai importantă în domeniul forestier (Forestiera Feltrinelli).

Totuși, în ansamblul capitalului forestier italian din România, volumul investițiilor Forestierei Feltrinelli a fost în mod clar inferior volumului investițiilor realizate de către societățile grupului Foresta Română. În procente, din perspectiva capitalului social înregistrat, Banca Commerciale Italiana și Foresta S.A. Milano (prin grupul Foresta Română și Carpatina) au deținut până la sfârșitul deceniului al treilea aproape 30% din totalul investițiilor realizate de către capitalul străin în industria forestieră românească, iar Credito Italiano (prin Forestiera Feltrinelli) a deținut aproape 18% din acest total.

În ceea ce a privit contribuția efectivă a acestui capital în industria forestieră românească se poate afirma faptul că acesta a generat o rentabilitate sporită printr-un management viabil și derularea unor profitabile acțiuni de valorificare, producție și comerț, fără a putea fi însă ignorate eventualele limite, cu precădere cele legate de maniera de exploatare a pădurilor²⁹.

Bibliografie

I. Surse arhivistice

1. Arhivele Naționale, Sediul Central București, fond Uniunea Generală a Industriașilor din România.
2. Arhivele Naționale, Direcția Județeană Sibiu, Sibiu, fond Societatea Forestiera Feltrinelli Sibiu, Sibiu.

II. Surse editate

1. *Indicatorul industriei românești*, București, 1925, 1927, 1928.
2. *Monitorul Oficial*, București, 1920.
3. *Monitorul Oficial*, Dezbaterile Adunării Deputaților, București, 1920.
4. *Statistica societăților pe acțiuni din România, 1922-1924*.
5. Arcadian N. P., *Industrializarea României*, București, 1936.
6. Arcadian N. P., *Legislația industrială a României din ultimii douăzeci de ani (1916-1936)*, București, 1937.
7. Axenciuc Victor, *Evoluția economică a României. Cercetări statistico-istorice 1859-1947*, București, ed. Academiei Române, 1992, vol. I, Industria.
8. Axenciuc Victor, *Unele caracteristici economico-sociale ale evoluției industriei României în deceniul al patrulea*, RI, București, 1980, tom 33, nr. 3, p. 487-506.
9. Bogdan Constanța, Platon Adrian, *Capitalul străin în societățile anonime din România în perioada interbelică*, București, ed. Academiei Republicii Socialiste România, 1981.
10. Bogza Vasile, *Condițiile penetrației capitalului străin în România în primul deceniu după Marea Unire din 1918*, RI, București, 1981, tom 34, nr. 1, p. 1066-1077.
11. Botez Constantin, *Din istoricul pădurii românești (III). Evoluția legislației fondului forestier în perioada interbelică*, Cercetări istorice, Iași, 1981-1982, nr. XII-XIII, p. 455-485.
12. Carp Mihaela, Saizu Ioan, *Prezența capitalului străin în România*, Buletin Științific. Studii și Cercetări, București, 1999, nr. 2, p. 63-74.
13. Di Quirico Roberto, *Il sistema Comit. Strategie e strutture dell'attività estera della Banca Commerciale Italiana negli anni venti*. Tesi di laurea, Università degli Studi di Pisa, Facoltà di Lettere e Filosofia, anno acc. 1992-1993.
14. Di Quirico Roberto, *Le banche italiane all'Estero 1900-1950. Espansione bancaria all'estero e integrazione finanziaria internazionale nell'Italia degli anni tra le due guerre*, Fucecchio, European Press Academic Publishing, 2000.

²⁹ În ceea ce a privit maniera de exploatare a pădurilor din România, trebuie spus faptul că între anii 1922-1929 a existat un dezechilibru evident între creșterile de material lemnos și ritmul de tăiere al acestora. Este vorba despre scăderea în ansamblu pentru perioada amintită a suprafeței împădurite a României de la 7.248.985 ha la 6.486.471 ha. Acest fapt denotă tăierile abuzive ale pădurilor României, tăieri generate de cererile tot mai mari de lemn, respectiv încurajate de o legislație permisivă, care nu și-a propus să sancționeze abaterile privind conservarea masivelor forestiere românești, Nicolae Păun, Ludovic Báthory, Constantin Ivaneș, *op. cit.*, p. 646-647. Avînd în vedere faptul că forțele financiare italiene au deținut, în raport cu participarea capitalului străin, procentul cel mai mare de exploatare al materialului lemnos din România de poate aprecia faptul că societățile cu capital italian, în speță Foresta Feltrinelli, s-a subsumat în ansamblu aceluiași principiu al exploatării stimulate de profitul maxim în detrimentul rezervelor forestiere românești.

15. Păun Nicolae, *Capitalul străin în industria forestieră (Implicațiile lui în viața politico-economică a României)*, Marisia, 9, 1979, p. 485-493.
16. Păun Nicolae, Báthory Ludovic, Ivaneș Constantin, *Capitalul italian în sistemul financiar european și penetrația lui în economia forestieră a României (1900-1930)*, AILA, Iași, 1986, tom XXIII, nr. 2, p. 639-654.
17. Saizu Ioan, Botez Constantin, *Teoretizări interbelice cu privire la valorificarea națională a patrimoniului silvic național*, Cercetări istorice, Iași, 1980, nr. XI, p. 533-549.